

Onderzoeksprogrammering WODC, 2e tranche 2018

I Onderzoeken in het kader van de Strategische Kennis en Innovatie Agenda (SKIA)

SKIA-uitdaging Justice

1 Voorspellers in de kindertijd voor een HIC-carrière in de midden en late adolescentieperiode (tot 23 jaar) (intern)

In de komende jaren worden extra middelen uitgetrokken voor preventief ingrijpen bij probleem- en risicjongeren. Het vroegtijdig – in de kindertijd – signaleren van mishandeling, geweld en andere risicofactoren voor een criminele levensloop is daarbij van groot belang. Daarnaast zijn meer middelen beschikbaar om kinderen op school zo nodig extra zorg of ondersteuning te geven opdat ze zich maximaal kunnen ontplooiën. Dit onderzoek geeft antwoord op de vraag wat de kenmerken zijn van jongeren die in de kindertijd en/of vroege adolescentie agressie- en geweldsdelicten plegen, maar die uiteindelijk geen HIC-carrière ontwikkelen. In hoeverre is een opeenstapeling van risicofactoren over verschillende leefgebieden in de kindertijd voorspellend voor een HIC-carrière in de adolescentieperiode en wat is daarbij de invloed van beschermende factoren?

2 Evaluatie vragenset slachtoffermonitor (extern)

Recent is de tweede editie van de slachtoffermonitor uitgevoerd. De eerste meting stamt uit 2012 en het voornemen is dit onderzoek periodiek te herhalen. Bij de tweede meting is omwille van de vergelijkbaarheid gekozen voor zoveel mogelijk identieke vragen als in de eerste slachtoffermonitor. Nu het onderzoek is afgerond, is het een goed moment om de vragenlijst kritisch te evalueren. Zijn wellicht sommige vragen overbodig? Worden bepaalde aspecten van de dienstverlening aan slachtoffers mogelijk niet of onvoldoende gemeten? Zijn er methodologische verbeteringen denkbaar waarvan het belang zwaarder weegt dan de vergelijkbaarheid op het niveau van individuele vragen?

3 Ontwikkeling van de landelijke vreemdelingenvoorzieningen (LVV) (extern)

Het is niet mogelijk om iedere vreemdeling zonder recht op verblijf terug te laten keren naar het land van herkomst. Omdat deze vreemdelingen geen recht hebben op rijksopvang en vaak dakloos zijn, ontstaan lokaal problemen rond openbare orde en zorg. Verschillende gemeenten hebben opvanglocaties ingericht waar de vreemdeling 'bed, bad en brood' (BBB) krijgt aangeboden. Het voornemen van het kabinet is om in acht gemeenten een zogeheten Landelijke Vreemdelingenvoorziening (LVV) in te richten ter vervanging van de bestaande BBB's. Daar krijgt de vreemdeling naast bed, bad en brood ook begeleiding om tot een oplossing te komen: alsnog een verblijfsvergunning, vrijwillige terugkeer naar het land van herkomst, of door-migratie naar een ander veilig land. Naar verwachting is opvang nodig voor circa 1.500 vreemdelingen. De ontwikkeling van LVV's vindt de komende twee jaar eerst plaats in enkele pilotgemeenten, in nauwe samenwerking tussen Rijk, ketenpartners en VNG/gemeenten. Dit onderzoek inventariseert en analyseert de ervaringen met de opvang in de pilotgemeenten. De resultaten worden meegenomen in de uiteindelijke vormgeving van de LVV's.

4 Professioneel verschoningsrecht/geheimhoudingsplicht (extern)

Het Openbaar Ministerie, politie en bijzondere opsporingsdiensten ervaren in toenemende mate oneigenlijk gebruik en misbruik van het verschoningsrecht om strafrechtelijk onderzoek te vertragen en bemoeilijken. Het verschoningsrecht speelt een belangrijke rol bij de aanpak van financieel-economische criminaliteit, zoals fraude, witwassen, corruptie en afpakken van criminele verdiensten.

Dit dossieronderzoek moet inzicht geven in de aard, omvang en de gevolgen van beroep op het verschoningsrecht/geheimhoudingsplicht op strafrechtelijk onderzoek.

5 Toezicht op het gebied van justitie en veiligheid in tijden van toenemende maatschappelijke complexiteit (extern)

Voor het rijksbrede toezicht is eind april 2018 in opdracht van de Inspectieraad de Wetenschapsagenda Toezicht opgesteld. Het hier voorgestelde onderzoek gaat na wat de ontwikkelingen, kansen en bedreigingen zijn voor het toezicht op het gebied van justitie en veiligheid in tijden van toenemende maatschappelijke complexiteit.

SKIA-uitdaging Governance

6 Onderzoek naar de gevolgen voor het politiewerk van de toegenomen mobiliteit en de veranderende criminaliteit (extern)

Het kabinet stelt structureel 267 miljoen euro extra beschikbaar voor onder andere meer agenten in de wijk en rechercheurs. Volgens het regeerakkoord 2017 geldt hierbij de afspraak dat de verdeling van de inzet van de politie over de regio's wordt geactualiseerd. Een *quick scan* om te bepalen of er sprake is van nieuwe, structurele veiligheidsproblemen die niet of onvoldoende worden ondervangen in de huidige verdeling, heeft echter uitgewezen dat er geen zwaarwegende redenen zijn om het verdeelsysteem aan te passen. Wel zijn er twee thema's gedetecteerd die om verdiepend vervolgonderzoek vragen, namelijk de gevolgen van de toegenomen mobiliteit en de veranderende criminaliteit op het politiewerk. Het onderzoek inventariseert de veranderingen die zich hebben voorgedaan in mobiliteit en criminaliteit. Tevens stelt het onderzoek indicatoren vast waarmee objectief kan worden aangetoond en gemeten in hoeverre deze veranderingen impact hebben op het politiewerk. Duidelijk moet worden of de impact van de geconstateerde veranderingen op het werk van de politie voor alle eenheden gelijk is of dat er verschillen te constateren zijn.

SKIA-uitdaging Smart

7 Beperking van privacy risico's bij de toepassing van gezichtsherkenningstechnologie (extern)

Gezichtsherkenningstechniek wordt voor een groot publiek beschikbaar, onder meer via apps en sociale media diensten. Dit kan afbreuk doen aan de anonimiteit op straat en daarmee aan de privacy van de burger. De Algemene Verordening Gegevensbescherming is niet van toepassing op verwerkingen van persoonsgegevens (zoals gezichtsprofielen) in het kader van louter persoonlijke of huishoudelijke doeleinden. Burgers kunnen elkaar onderling identificeren met gezichtsherkenningstechniek voor persoonlijke doeleinden, maar dit kan alsnog een grote impact hebben op de privacy van diegenen die met behulp van gezichtsherkenning worden geïdentificeerd. Daarom dient een onderzoek te worden verricht naar de manier waarop de risico's van het gebruik van gezichtsherkenning, al dan niet in combinatie met de verwerking van publiekelijk toegankelijke gegevens, tussen burgers onderling kan worden beperkt.

8 Archief Bin Laden (extern)

Al Qa'ida is een factor van betekenis gebleven in het jihadistische spectrum. Terwijl de dreiging die uitging van Islamitische Staat westerse overheden de afgelopen jaren bezighield, bouwde al Qa'ida gestaag door aan een organisatie die blijvend de internationale jihad verkondigt. Om deze dreiging ook in de toekomst te kunnen weerstaan is het noodzakelijk deze terroristische organisatie verder te doorgronden. In november 2017 gaf de CIA documenten vrij die in beslag zijn genomen toen Osama bin Laden in mei 2011 werd gedood in Abbottabad. Zo'n 500.000 documenten (waaronder artikelen, rapporten en het dagboek van Bin Laden) zijn nu beschikbaar voor het publiek. De documenten zijn beschikbaar via de website van de CIA, gecategoriseerd (audio, video, beeld en geschreven documenten), maar niet ontsloten. Een studie van deze documenten kan bijdragen aan een beter inzicht in al Qa'ida. Daarbij zou moeten worden ingegaan op de rol die het Westen speelt in de interne beleidsvoering van al Qa'ida. Welke nieuwe inzichten geeft het Bin Laden-archief over de wijze waarop invulling wordt gegeven aan het leiderschap van de beweging. Welke politieke en militaire strategie wordt door al Qa'ida nagestreefd? Wat leert de informatie uit het archief ons over de wijze waarop al Qa'ida als organisatie is ingericht en functioneert (intern, en in relatie tot gelieerde organisaties en geestverwanten, in het motiveren en aansturen van uitvoerders)?

9 Financiële crisis en nationale veiligheid (extern)

In het Nationaal Veiligheidsprofiel uit 2016 staat dat de huidige lage rentestand, de hoge schuldenlast bij overheden en de leningenportefeuilles bij (vooral Zuid-Europese) banken een risico vormen voor een nieuwe financiële crisis, met een mogelijk ernstige maatschappelijke ontwrichting als gevolg. Belangrijke productie- en distributieketens, zoals die van levensmiddelen, zouden dan voor korte of voor langere tijd kunnen stokken. Bovendien zou een diepe economische crisis kunnen leiden tot een sterke groei van de werkloosheid. Dit onderzoek beoogt de scenario's te beschrijven volgens welke een nieuwe financiële crisis en een daaropvolgende bredere economische crisis zich zouden kunnen ontploegen. Ook wordt geprobeerd in kaart te brengen welke gevolgen deze scenario's hebben voor de nationale veiligheid, de werkgelegenheid, de financierbaarheid van de staatsschuld en de sociale verhoudingen. De studie poogt daarnaast inzicht te bieden in de mogelijkheden van de overheid om deze gevolgen te verzachten en welke kosten en baten daarmee gemoeid zijn. Welke van deze maatregelen worden (al) in het buitenland genomen of voorbereid?

II Onderzoek in het kader van Wetsevaluaties en Kamertoezeggingen

10 Evaluatie Wet bescherming persoonsgegevens BES-eilanden (extern)

Het belang van gegevensverwerking en-bescherming van persoonsgegevens zal in de komende jaren verder toenemen, mede als gevolg van nieuwe technologieën. Daarmee neemt ook het belang toe van een adequate bescherming en het toezicht daarop. Het onderzoek beoogt voor Caribisch Nederland (Bonaire, Sint Eustatius en Saba) helder te krijgen of de huidige voorzieningen voldoen en duidelijkheid te scheppen over aanvullingen of wijzigingen die eventueel nodig zijn.

11 Verruiming van de aangifteplicht voor ernstige zedendelicten? (extern)

Het betreft een onderzoek naar de mogelijkheid en wenselijkheid van het verruimen van de aangifteplicht (art. 160 Sv en art. 136 Sr). Er is nu alleen een aangifteplicht

voor verkrachting en niet voor andere zedendelicten. Bovendien is het niet-nakomen van de aangifteplicht alleen strafbaar als het feit nog kan worden voorkomen. Het onderzoek brengt in kaart wat de ervaringen zijn in het buitenland met een ruimere aangifteplicht bij zedendelicten met kinderen (Australië, Ierland). Ook de ervaringen in Nederland met een aangifteplicht en handhaving in onderwijs en zorg komen aan de orde. Wat zijn de afwegingen met betrekking tot het strafbaar stellen van niet-nakoming van de aangifteplicht? Een belangrijke vraag is voor wie de aangifteplicht zou moeten gelden. Tevens komt aan de orde hoe een aangifteplicht kan worden gehandhaafd.

12 Literatuuronderzoek effectiviteit afdoeningen (extern/intern)

De aanleiding voor dit onderzoek is een vraag van het Kamerlid Van Oosten (VVD), die aan de orde stelt of de sanctiemogelijkheden van het jeugdstrafrecht wel voldoende in verhouding staan tot de ernst van zware misdrijven. Dit geldt in het bijzonder de toepassing van het jeugdstrafrecht bij 18-23-jarigen die ernstige delicten hebben gepleegd. Het onderzoek beoogt een analyse te geven van sanctieafdoeningen bij de leeftijdsgroepen 12-13-, 14-15- en 18-23-jarigen. Daarnaast wordt een literatuurstudie verricht naar de effectiviteit van straffen.

13 Eenvoudige adoptie (extern)

De Staatscommissie Herijking ouderschap heeft in haar rapport *Kind en ouders in de 21ste eeuw* de aanbeveling gedaan om naast volle adoptie, eenvoudige adoptie mogelijk te maken. Deze aanbeveling is in het regeerakkoord overgenomen en vormt de aanleiding voor dit onderzoek. Nagegaan wordt wat de behoeften zijn van zowel pleegouders als pleegkinderen met betrekking tot eenvoudige adoptie. Wat zijn de voor- en nadelen van eenvoudige adoptie ten opzichte van de huidige situatie in pleegzorgsituaties? Ook de gevolgen voor andere vormen van ouderschap worden in kaart gebracht, evenals de praktische en financiële consequenties. Daarnaast biedt het onderzoek inzicht in de wet- en regelgeving over eenvoudige adoptie in andere landen, met aandacht voor de uitwerking van deze regels in de praktijk.

14 Evaluatie Wet langdurig toezicht (plan van aanpak) (intern)

Met ingang van 1 januari 2018 is de Wet langdurig toezicht (WLT) van kracht. De wet verlengt in het Wetboek van Strafrecht en het Wetboek van Strafvordering de toezichttermijnen op (voormalige) tbs'ers en overige zeden- en geweldsdelinquenten die veroordeeld zijn tot een gevangenisstraf. Hierdoor kunnen al deze delinquenten langer onder intensief toezicht komen te staan en zo nodig zelfs levenslang worden gemonitord. Op deze wijze kan bij (dreigende) terugval en (dreigende) recidive sneller worden ingegrepen. Het onderzoek is drieledig. Op korte termijn moet er een onderzoeksplan komen dat uiteenzet hoe de WLT op termijn kan worden geëvalueerd. Deze rapportage omvat ook een korte schets van de beleidstheorie en mogelijke eerste bevindingen over de werking van de WLT. Op middellange termijn (na circa 5 jaar) volgt dan een evaluatie van de werking van de WLT en op de lange termijn (na 10-15 jaar) een evaluatie naar de werking en effectiviteit van de WLT.

15 Contact-, omgangs- en informatierecht van grootouders en het belang van hun kleinkinderen (extern)

De aandacht voor de positie van grootouders in het regeerakkoord hangt samen met de initiatiefnota 'Opgroeien met opa en oma', waarin wordt gepleit voor een wettelijk omgangsrecht voor grootouders met hun (klein)kinderen. Ook zouden grootouders recht moeten krijgen op een informatieregeling. Bij echtscheiding van de ouders van het kleinkind zouden afspraken over een omgangsregeling met de

grootouders in het ouderschapsplan kunnen worden vastgelegd. Dit onderzoek geeft antwoord op de vraag of een uitbreiding van de procespositie van grootouders wenselijk is en in het belang van de kleinkinderen. Het verkent onder welke omstandigheden grootouders via de rechter omgang trachten af te dwingen en hoe vaak dit voorkomt. Tevens wordt nagegaan hoe het recht van grootouders op contact/omgang met/of informatie over hun kleinkinderen wettelijk is geregeld in België, Duitsland en Frankrijk.

16 Letsel en doodsoorzaak bij dieren (extern)

Op basis van afspraken in het regeerakkoord beantwoordt dit onderzoek de vraag of versterking van de expertise bij het Nederlands Forensisch Instituut (NFI) nodig is om meer forensisch-pathologisch onderzoek bij dieren mogelijk te maken. Naast het NFI voert ook het Landelijk Expertisecentrum Dierenmishandeling dergelijk onderzoek uit. Dierenartsen bij het NFI en de Universiteit Utrecht kunnen aldaar een consult aanvragen om te bezien of sprake is van dierenmishandeling. Nagegaan wordt wat de verschillen zijn tussen deskundigen van het NFI, forensische dierenartsen en andere experts, en welke bijdrage zij leveren aan strafrechtelijk onderzoek in verband met de dood van een dier. Hoeveel en welke typen onderzoeken vinden plaats. Hoe is het gesteld met de kwaliteit van de uitgevoerde onderzoeken?

17 Alternatieven voor het verplichte ambtshalve beroep bij intrekking Nederlanderschap (extern)

Van een uitgereisde jihadist kan onder bepaalde voorwaarden het Nederlanderschap worden ingetrokken. Betrokkene zal hiervan zelf in veel gevallen niet op de hoogte (kunnen) zijn. Om in zulke gevallen toch te voorzien in rechtsbescherming is in de Rijkswet op het Nederlanderschap bepaald dat de minister bij de rechtbank beroep instelt tegen zijn eigen intrekkingbesluit. De rechtbank behandelt de zaak vervolgens alsof de betrokkene zelf beroep heeft ingesteld. Deze procedure geldt ook wanneer de betrokkene evident geen gebruik wil maken van zijn beroepsrecht of zelfs bezwaren zou hebben tegen het instellen van beroep. Welke alternatieven zijn denkbaar voor de figuur van ambtshalve beroep in de context van het ontnemen van het Nederlanderschap van uitgereisde jihadisten?

18 Evaluatie van de Extra begeleiding en toezichtlocaties (EBTL) (extern)

In reactie op problemen met overlast gevende asielzoekers zijn in 2017 twee zogeheten Extra begeleiding en toezichtlocaties (EBTL) van start gegaan. Daarmee wordt beoogd de reguliere opvangcentra te ontlasten. Tevens zouden overlastgevers door middel van gedragsinterventies moeten worden bewogen tot beter gedrag. De komst van de huidige twee EBTL-vestigingen zou bovendien een preventief signaal uitzenden naar andere potentiële overlastgevers. Het onderzoek geeft antwoord op de vraag in hoeverre deze doelen zijn bereikt. Ook wordt geïnventariseerd welke typen asielzoekers te vinden zijn in de EBTL's, wat de gemiddelde verblijfsduur is en hoe het is gesteld met de bezettingsgraad. Voorts is er in het onderzoek aandacht voor de ervaringen van EBTL-bewoners zelf.